

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Vesien tila hyväksi yhdessä - Kaakkois- Suomen vesienhoidon toimenpideohjelmaehdotus vuosille 2022–2027

MTK-Kaakkois-Suomi kiittää mahdollisuudesta saada lausua ehdotukseen 'Vesien tila hyväksi yhdessä - Kaakkois- Suomen vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2022–2027'. Lausuntonamme tuomme esille seuraavia asioita otettavaksi huomioon lopullista toimenpideohjelmaa hyväksyessä. Kommentit on esitetty luonnoksessa olevien lukujen mukaisesti ja keskittyvät maatalouteen. Metsätalouden osalta yhdyimme lausuntoon, jonka on antanut MTK metsälinja/Kaakkois-Suomi yhdessä alueen metsänhoitoyhdistysten kanssa.

1.8.3 Maakuntakaavat

Yleisesti toteamme, että kaavoitus ei ole eikä sen pitä olla vesienhoitoa ja -suojelua ohjaava väline. Kaavoituksella ei voida esimerkiksi luoda maanomistajille veloitetta toteuttaa tiettyjä vesiensuojeluratkaisuja maillaan, joten ohjauskeinona kaavoitus ei ole oikea väline vesienhoitosuunnitelmien toteuttamiseen eikä lainsäädäntöä pitä myöskään tältä osin muuttaa.

Viittaukset sinivihervyöhykkeisiin tulee poistaa asiayhteyteen kuulumattomina.

1.11. Toimintaympäristön nykytilanne ja siinä tapahtuneet muutokset

Huomio kiinnittyy läpi ohjelmaluonnostekstin toistuvaan termiin "torjunta-aine". Esitämme, että se poistetaan ja kirjoitetaan tilalle "kasvinsuojeluaine".

1.11.4. Maatalous

Maatilojen kehitysnäkymistä todetaan toimenpideohjelman sivulla 34 seuraavasti: "Maatilojen kehitysnäkymät 2025 Kaakkois-Suomessa -tutkimuksen mukaan tilojen määrä tulee vähenemään nykyisestä vuoteen 2025 mennessä 25 %:lla noin 2100 tilaan (Kantar TNS Agri Oy). Maatalouden kannattavuus koetaan heikoksi, mutta vuoden 2025 jälkeen jatkavilla on kuitenkin odotus paremmasta."

Esitämme tekstiä auki kirjoitettavaksi siten, että siitä ilmenee selvästi "maatalouden kannattavuus on heikko", mikä vastaa kannattavuustutkimusten tuloksia.

1.11.6. Turvetuotanto

Turvetuotanto on voimakkaasti vähentynyt ja tulee vähentymään. Miten toimenpideohjelmassa on huomioitu turvetuotannon nopea, mahdollisesti jopa hallitsematon alasajo ja sen tuomat riskit? Jos tuotanto loppuu, miten ja millä kustannuksilla tuotannosta poistuvien alueiden vesiensuojelusta huolehditaan, kun tuotannosta aiemmin vastanneelle ei enää tule tuloja turpeesta.

3.2.2. Kymijoen ja Suomenlahden vesienhoitoalue (VHA2), Mäntyharjun reitin alaosa

Korostamme, että toimenpiteitä pitää ja kannattaa kohdistaa sinne, missä riski vesien heikkenemiselle on suurin ja tarvetta parantamiseen eniten. Toimenpideohjelmahdotuksessa on maininta esimerkiksi Kouvolan, Jaalan ja Valkealan seudun pienemmistä karuista järvistä, jotka ovat kirkasvetisiä, mutta joissa ”tehostunut maankäyttö ja metsätalous voi kuitenkin aiheuttaa riskin erinomaisen tilan säilymiselle”. Maininta on turha ja esitämme sen poistamista. Muotoilu on ikävä ja antaa ymmärtää, että heikkenemistä havaitaan ennemmin tai myöhemmin joka tapauksessa.

4.2. Maatalous

Kaakkois-Suomesta löytyy paljon peltolohkoja, joissa fosforipitoisuus on matala eli kasville tulee antaa lisää fosforia hyvän sadon takaamiseksi. Lannoituksen kohdentaminen, ajoittaminen jne. on tärkeää, jotta fosfori tulee kasvin käyttöön ja varmistaa kunnan sadon sekä esimerkiksi typen paremman hyväksikäytön.

Peltojen fosforipitoisuuden alentaminen on tarkoituksenmukaista vain lohkoilla, joilla kasvien tarpeeseen nähden on liikaa fosforia. Maan rakenne, kasvukunnan parantaminen ja ylläpito, lannoitus ovat tärkeitä.

4.2. Maatalous, Maatalouden vesiensuojelun ohjauseinot

Maatalouden vesiensuojelusta mainitaan sivulla 121 seuraavaa: ”Maatalouden vesiensuojelu on nähtävä laajamittaisena kokonaisuutena, jota on toteutettava yksilöllisesti kunkin tilan tuotannon ja olosuhteiden perusteella ja joka on keskeinen osa taloudellisesti kannattavaa tuotantoa.” Kiitämme mainintaa vesiensuojelusta laajamittaisena kokonaisuutena, jota on toteutettava yksilöllisesti kunkin tilan tuotannon ja olosuhteiden perusteella. Muuttaisimme ko. lausetta siten, että pudotetaan ”keskeinen osa taloudellisesti kannattavaa tuotantoa” pois. Perusteena se, että maataloustuotannossa on otettava huomioon laaja kokonaisuus, johon sisältyy muutakin kuin vesienhoito. Muistutamme, että tuotannonharjoittajille on taattava asianmukainen korvaus mahdollisista lisäkustannuksista, joita vaadittavat toimenpiteet tai rajoitteet toiminnanharjoittamisessa aiheuttavat.

Kannatamme seuraavassa lauseessa todettua linjausta maatalouden vesiensuojelusta luontevana osana normaalia tuotantoa (”Parhaat tulokset vesiensuojelun kannalta saavutetaan monilla yhdenaikaisilla normaaliin maataloustuotantoon kytkeytyvillä toimenpiteillä”). Tässäkin korostuu yrittäjälähtöisyys sekä kannustavan ja tukevan neuvonnan rooli.

Kaakkois-Suomen viljelijöillä on vahva tahtotila vesiensuojeluun. Tilojen kannalta keskeinen toimenpiteisiin ja sitoutumiseen liittyvä kysymys on kannattavuus. Maatalouden kannattavuus on keskimäärin heikkoa ja metsätalouden sekä muun yritystoiminnan osuus tilan bruttotuloista on suurempi kuin muualla maassa keskimäärin.

Maininta, jonka mukaan maatalouteen ja ympäristönsuojeluun liittyviä tutkimuksia seurataan aktiivisesti ja hyviä käytäntöjä otetaan käyttöön, on hyvä.

4.2. Maatalous, Täydentävät toimenpiteet

Toimenpideohjelman sivulla 123 todetaan: ”Arvioitu suojavauhykkeiden kokonaistarve on noin 4.600 ha. Vauhykkeet on suunniteltu 30 metrin levyisiksi sellaisten vesistöjen tai ojien varsille, joilla keskimääräinen kaltevuus on yli 3 % ja maaperä on eroosioherkkää.” Tämä tarve/tavoite on mielestämme kohtuuton. Mihin tämä perustuu ja miten varmistetaan vaikuttavuus?

Nykyisin suojavyöhykkeitä on 2.700 ha. Lisäksi tuomme esiin, että suojavyöhyketavoite/-tarve on sekavasti esitetty; sivun 128 taulukoiden 20 ja 21 mukaan suojavyöhykkeiden tavoitemäärä yhteensä on 5.553 ha. Tekstissä käytetään edellä mainittua lukua 4.600 ha.

Sivulla 124 todetaan kosteikkojen perustamisesta: ”Kaakkois-Suomessa maatalouden vesiensuojelukosteikkojen perustaminen on käynnistynyt hyvin Etelä-Karjalassa. Niitä on perustettu mm. Pien-Saimaan, Kivijärven, Haapajärven, Simpelejärven, Immalanjärven ja väliväylän alueille. Kymenlaaksossa ei kosteikkoja ole vastaavasti perustettu. Perustettavien kosteikkopinta-alan tarpeeksi Kaakkois-Suomessa arvioidaan 160 hehtaaria. Jo toteutunut kosteikkoala on noin 100 ha.” Esitämme, että Kymenlaaksossa sovellettaisiin hyvä käytänteitä Etelä-Karjalasta, jossa on käynnistetty onnistuneesti lukuisia kosteikkohankkeita.

Tavoitteet myös muissa ohjelmaluonnoksessa esitetyissä täydentävissä toimenpiteissä ovat korkeat, esimerkiksi ravinteiden käytön hallinta, tavoitteena 100 % peltopinta-alasta.

Muistutamme, että tarvitaan resursseja, rahoitusta, neuvontaa, kohdentamista ja tukea viljelijöille.

4.2. Maatalous, Yhteenveto maatalouden vesiensuojelun ohjauskeinoista ja toimenpiteistä sekä

Maa- ja metsätalousyrittäjät ja maanomistajat on aina otettava ennakoivasti mukaan, kun suunnitellaan heitä koskevia toimenpiteitä. Kiitämmekin seuraavaa mainintaa: ”Peltojen vesitalouden hallinnassa riittävä suunnittelu eri sektoreiden yhteistyönä”, jonka tulkitsemme tarkoittavan nimenomaan yhteistyötä maanomistajien ja maa- ja metsätalousyrittäjien kanssa. Osana kokonaisuutta on ennakoiva tiedottaminen, jonka merkitystä korostamme tässäkin yhteydessä. Äskettäin tehtiin pohjavesialueitten luokituksia, rajauksia ja muutoksia, joissa tämä ei toteutunut toivotulla tavalla. Muutoksista ja kuulemisesta ilmoittaminen vain viranomistahon kotisivujen kautta tai vain tiedotteessa/uutiskirjeessä saattaa täyttää lain kirjaimen, mutta ei mielestämme missään tapauksessa ole riittävää ja kohtuullista tiedottamista maanomistajien suuntaan.

Yhteenvetotaulukossa (s. 129) kiteytetään ohjauskeinot ja toimenpiteet hyvin: ’Viljelijöiden neuvontaa ja motivaatiota ja **viranomaisyhteistyötä ja -osaamista** lisättävä siten, että viljelykäytännöillä samalla **parannetaan maatalouden kannattavuutta, vähennetään ympäristökuormitusta** ja lisätään luonnon monimuotoisuutta.’ Tätä kannatamme.

7.4.2. Maatalous - esitetyt toimenpiteet, ohjauskeinot ja kustannukset vuosille 2022- 2027

Ihmettelemme, että toimenpide-ehdotuksia on paikoin listattu jopa pikkutarkasti, esimerkiksi pohjavesialueiden kohdalla. Sivulla 218 mainitaan Kouvolan Harjunmäki-Korkiaharju, 1 ha. Kysymme tämän tarkoituksenmukaisuutta; nythän tehdään käsittääksemme maakuntarajat ylittävää kokonaisohjelmaa, joka paitsi koskee isoa aluetta myös kestää kuusi vuotta.

Lopuksi

Toimenpideohjelmaehdotuksessa todetaan, että peltojen fosforiluvut ovat alhaisia Kaakkois-Suomessa. Toisaalta maataloutta kuvataan yleisesti ohjelmaehdotuksessa varsin voimakkaana fosforipäästöjen tuottajana, vesistöjen kuormittajana ja rehevöittäjänä, mikä on ristiriitaista.

Maataloustukien valmistelu on tätä kirjoitettaessa vielä kesken. Ei varmuudella tiedetä, mitä toimenpiteitä tukijärjestelmä lopullinen sisältää. Korostamme, että esitetyt toimenpiteet on käytävä läpi ennen suunnitelmien hyväksymistä ja tehtävä tarpeen mukaan muutoksia toimenpiteiden ryhmittelyyn, nimeämiseen ja suunniteltuun toteutusmäärään. Lisäksi on otettava huomioon, että ensi vuonna on käytössä vielä vanha tukijärjestelmä ja uusi tulee käyttöön vuonna 2023. Myös kustannukset tulee laskea uudelleen, kun tukijärjestelmän valmistelun yhteydessä lasketut uudet

kustannustiedot ovat käytettävissä. Muistutamme, että maatalousyrittäjät osallistuvat kustannuksiin myös omalla rahoituksellaan, joka tulee ottaa huomioon kustannuslaskelmissa.

Tutkimusresursseista on pidettävä huolta. Olettamuksiin perustuen saatetaan tehdä päätöksiä, jotka eivät hyödytä vesien tilaa, mutta voivat vaikeuttaa elinkeinojen harjoittamista ja pahimmillaan hidastaa tehokkaimpien vesiensuojelutoimenpiteiden käyttöönottoa. Luonnonvarakeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen KiertoVesi-tutkimuksessa, jossa kerättiin kaikki Suomessa 1990-luvulta lähtien mitattu tieto ravinteiden huuhtoutumisesta, havaittiin nurmilta huuhtoutuvan fosforin määrän olevan huomattavasti vähäisempää kuin aiemmin oli oletettu (<https://www.luke.fi/nurmen-hiilensidonta-on-tekniikkalaji/>).

Ilmastonmuutoksen vaikutus on voimakas jo nyt. Kesän kuivuus, rankat sateet eri vuodenaikoina sekä lauhat märät talvet voivat lyödä vastuullisia toimia korville. Viljelijöiden ja maanomistajien toimenpiteet ovat jäävät osin ilmastonmuutoksen vaikutusten varjoon. Esimerkiksi valumia on onnistuttu vähentämään, mutta huuhtoumapiikit voimistuvat. Onko vertailua tilanteeseen, jossa viljelytekniikkaa ja vesiensuojelutoimia ei olisi tehty, mallinnettu?

Lisätutkimuksen, erityisesti eri alueiden erilaiset ja muuttuvat olosuhteet huomioivan tutkimuksen tarve on ilmeinen. Lisäksi jo olemassa olevien tutkimustulosten ymmärtäminen ja hyödyntäminen luovat kestäväää pohjaa toimenpiteille.

Tuula Dahlman

Toiminnanjohtaja
MTK-Kaakkois-Suomi

Antti Yli-Perttala

Kenttäpäällikkö
MTK-Kaakkois-Suomi